Logika a filosofie

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

2005

jedná se o část původního dokumentu:

2005

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 25. 3. 2005

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 25. 3. 2005

Logika a filosofie

Werner Strombach (6836, s. 15) uvádí logiku jako „první filosofickou disciplínu“, která se zabývá „obsahy myšlení z formálního hlediska“. Ve svých základech je prý dílem Aristotelovým, ale je třeba pamatovat, že pro Aristotela nejde jen o nauku o myšlení, nýbrž také o základních strukturách skutečnosti (přesněji píše: „daß die Logik bei Aristoteles nicht nur eine Lehre vom Denken ist, sondern auch die Grundstrukturen der Wirklichkeit wiedergibt“). Ontologie a logika patří prý u Aristotela k sobě, myšlení je myšlením o jsoucím, o jsoucnu. – V těchto formulacích je skryto hned několik nepřesností. Především pro Aristotela není logika rozhodně první filosofickou disciplínou, ba není filosofickou disciplínou vůbec, nýbrž je (jenom) nástrojem pro filosofické myšlení, tj. pro všechny filosofické disciplíny (jednotlivé „vědy“ chápal Aristotelés jako filosofické disciplíny). Že se v Aristotelových logických spisech logické problémy prolínají nejen s ontologickými, ale vůbec s filosofickými, o tom nemůže být pochyb, ale z toho nevyplývá, že tyto problémy splývají nebo že je od sebe nelze rozlišit. Něco jiného je ovšem, když Heidegger odhaluje, že aristotelská logika vyrůstá z ontologických, přesněji metafyzických předpokladů a základů. To je spíše namířeno proti tradiční resp. školské logice, tedy jakési popularizaci (možná vulgarizaci) aristotelské logiky, která si pro logiku vyhradila zkoumání formální stránky myšlení, zatímco ostatním vědám (včetně filosofie) přepustila stránku obsahovou (materiální). Ale zvláštní pozornosti zasluhuje otázka, zda se právě v Aristotelově pojetí „logika“ nestává první od filosofie oddělenou vědou; fakticky se ovšem velmi brzo samostatnou, z filosofie vydělenou vědou stává geometrie a vůbec matematika (Aristotelés ovšem měl za to, že matematika je jednou z teoretických věd a tedy součástí „první filosofie“, což souviselo s tím, že geometrické obrazce a dokonce čísla byla považována za „pravá jsoucna“, „pravou skutečnost“). Pro Aristotela tedy nebyla nikdy logika „vědou *o* myšlení“, nýbrž zkoumáním a stanovením zásad *pro* (správné a platné) myšlení. Sám název „logika“ je ovšem pozdější, není Aristotelův: „logické“ bylo pro něho to, co se týkalo LOGU – a LOGOS pro něho nikdy nebyl (ostatně stejně jako pro Platóna a také pro presokratiky) jen záležitostí myšlení, ale „týkal“ se vší skutečnosti, všeho skutečného. Odtud pak může být ještě i dnes (a právě dnes) položena otázka, jak rozlišit od sebe logiku jako vědeckou disciplínu (blízkou matematice, eventuelně matematiku zakládající) a filosofickou logiku jakožto „filosofii LOGU“.

(Písek, 050325–2.)